

Gott – **Papi***: Me. *Got*; **Som**: Jac. *Got*, Bar., Sim. *Goth*. < Német eredetű: a martirológiumi *Gottfried* név rövidülése (BAHLOW 1967: 180).

Gotthart – **Surañ**: Lad. *Gothart*; **Wary**: And. *Gothart*. < Martirológiumi személynév (CsnSz. 418).

Göbö – **Ifnete**: R. Val. *Göbö*. < Világi személynév (CsnSz. 418).

Göci – **Berekßaß**: Gr. *Geoczi*. < 'Göc, Doboka megyei faluból való' (MIZSER 2007–2008: 143).

Gőgei – **Gulacz**: Ge. *Gewgej*. < Valószínűleg a *Göge* (CsnSz. 420) világi személynév patronimikonképzős alakja.

Görbedi – **Gergelj** Lad. *Georbedj* birtokos; **Nağ Musaj**, **Vgornia**: Lad. *Georbedi* birtokos; **Takos**: Lad. *Keorbedi* birtokos. < 'Görbed, Bihar vagy Szatmár megyei faluból való' (CsnSz. 421). A *Körbedi* névalak tollhiba.

Gróf – **Kigios**: Me. *Groff*, St. *Grofh*. < Méltóságnévből (CsnSz. 424). Ma is élő név.

Guba – **Mocziola**: Nic. *Guba*. < 'gyapjas fürtös felsőruha, durva posztójú felsőruha' (CsnSz. 425).

Gulácsi – **Darocz**: St. *Gulaczj* birtokos; **Gulacz**: Amb., R. Christophori *Gulaczj* birtokosok; **Kaszon**: Mi. *Gulaczi*. < 'a Bereg megyei Gulácsról való' (CsnSz. 425–6).

Gúti – **Adon**: St. *Guthj* birtokos; **Attia**: Bal., Th. *Guthi* birtokosok; **Berekßaß**: St. *Guthi*; **Janosj**: Pe. *Guthi*; **Nagy Gutth**: Me. *gwthi* Judex. < 'Kis- vagy Nagygút, Bereg megyei faluból való' (CsnSz. 427).

Gyárfás – **Borsoua**: Bar. *Giarfas*. < Martirológiumi személynév (CsnSz. 429–30).

Gyarmati – **Feiercze**: Cl. *Giarmathi*. < 12 megyéből a legvalószínűbb névadó helység a Szatmár megyei Fehérgyarmat (CsnSz. 430).

Gyenge – **Borsoua**: El. *Genge*. < 'erőtlen' (CsnSz. 431).

Gyökő – **Berekßaß**: Dio. *Geokeo*. < 'bólintó; bóbiskoló' (MIZSER 2007–2008: 143).

Gyöngyös – **Dauidhaza**: Em. *gyonygos*. < 'gyöngyfüző, ékszerész' (CsnSz. 434–5). (Folytatjuk.)

MIZSER LAJOS

LEVÉLSZEKRÉNY

Cseresnyési László írja: Tisztelt Szerkesztőség! A segítségüket kérem abban, hogy néhány japán név hibás magyar átírásának gyakorlatát megváltoztassuk. Legalább három japán város nevének írásmódjában mindenképpen helyre kellene állítani a hosszúság helyes jelzését. Ezek: *Tókió*, *Ószaka*, *Kióto* (mint közismert, az eddig előírt írásmód: *Tokió*, *Oszaka*, *Kiotó*). Bár az MTA által 1981-ben szentesített *Kiotó* írásmód megfelel a magyarban jelenleg szokásos kiejtésnek, a most javasolt *Tókió* íráskép megfelel mind a japán, mind pedig a mai magyar ejtésmódnak, a japános *Ószaka* kiejtés pedig művelt alváltozatként él a magyarban. A *Kióto* alak az *Oslo* mintájára módosulna: *Kiótóban*, *kiótói* stb. Talán a nyelvészeti szaklapok után a napilapok is átveszik majd ezeket az alakokat. Valójában persze fonológiailag a *Tókjó*, *Ószaka*, *Kjóto* formák lennének a helyesek (a *kjó* és a *kijó* szótagok megkülönböztetése nem is nehéz a magyarok számára). A japánban van egy sor *kijó* kiejtésű szó (pl. 'ügyesség; kinevezés; időszaki kiadvány'),

ezzel szemben vannak *kjó* kiejtésű szavak (pl. 'főváros; ma; balszerencse; szurdok'). Azok a magyar szakemberek, akiket bosszantanak a különféle következetlenségek, néha átveszik a Hepburn-átírást (a kúpos ékezet vagy makron helyett magyaros hosszúságjelöléssel), vö. *Tókyó, ósakai, Kyótóban, banzai* 'éljen!' (\neq *banzáj*), *geisha* ~ *gésa* stb. Lehet, hogy hosszú távon, illetve tudományos publikációkban ez a megoldás a jó. Egyelőre azonban radikális fordulat helyett kezdjük azzal, amit könnyen megtehetünk, azaz használjuk, sőt szerkesztőként követeljük meg és népszerűsítjük a nyelvileg helyeshez közel álló (magyar átírású) alakokat: *Tókió, Ószaka, Kióto*. Ha pedig ez lehetetlen kérés, akkor legalább soha ne „javítsuk” a kéziratok helyes alakjait helytelenre!

Mártonfi Attila írja. A Magyar Nyelv szerkesztőségének jóvoltából¹ érdeklődéssel olvashattam a fentebbi, a magyaros japán átírás tárgyában írt olvasói levelet. Kénytelen vagyok azonban ellenvéleményt megfogalmazni.

A három citált városnév (*Kiotó, Oszaka, Tokió*) nem hibás, hanem csupán nem szabálykövető: hagyományos alak. A magyaros átírások szinte mindegyikében (de más célnyelvek esetében is a nem kifejezetten filológiai vagy könyvtári rendszerekben) tipikusak az ilyen hagyományos esetek; például: arab: *Jasszer Arafat* (*Jászér Arafát* helyett); bolgár: *Tirnovó* (*Tarnovo* helyett); kínai: *Peking* (*Pejcsing* helyett), *Si-king* (*Si-csing* helyett); koreai: *Phenjan* (*Phjongjang* helyett); ógörög: *Hellász* (*Hellasz* helyett), *Pitagorasz*[-tétel] (*Püthagorasz* helyett, de személynévként *Püthagorasz*) orosz: *Anyegin* (*Onyegin* helyett), *Néva* (*Nyeva* helyett), *Patyomkin* [cirkáló], *Potemkin*[-fálvak] (*Potyomkin* helyett, de személynévként *Potyomkin*); stb.

Ezek az írásmódok a kulturális kapcsolatok régi, az átírási szabályok kialakulását-kialakítását megelőző voltára utalnak, általában spontán alakulásúak, s mint ilyenek, nagy becsben tartandók. A tévedésen alapuló hagyományok a kultúra (és a nyelv) alapvető alkotóelemei, szemben a szigorúan csak szabálykövető alakokból épülő, falanszterszerű rendszerekkel.

Alapvető szempont továbbá, hogy a magyaros átírási rendszerek transzkripciók, nem transliterációk, ebből adódóan nem céljuk a kölcsönösen egyértelmű (tehát az átírt formából egyértelműen visszairható) leképezés létrehozása a két írásrendszer/nyelv között. Megelégszenek a célnyelven olvasók kiszolgálásával, hogy könnyedén ki tudják olvasni az idegen írásrendszerű neveket, közsavakat. Ebből adódóan még a szabálykövető írásmódú esetekben is előfordul a forrásnyelvi fonémaopozíciók neutralizálása (pl. a kínai pinjin átírása szerinti *ch, j, q* és *zh* egyaránt *cs* a magyar népszerű átírásban; az orosz *u* és *ы* egyaránt *i* a magyar átírásban – ha a megelőző mássalhangzó nem *ð, m, н*, semmi sem utal az opozícióra; stb.).

Mindezek alapján álláspontom szerint szerencsétlen lenne a tudós alakoknak a széles körben használatos átírásba való beemelése.

¹ Cseresnyési László levele lényeges – mondhatni közérdekű – kérdést feszeget, ezért folyóiratunk szerkesztősége véleménynyilvánításra kérte fel Mártonfi Attilát, az Osiris-helyesírás egyik szerzőjét. Mártonfi Attila vállalta a válaszadást, és véleményének megfogalmazásában támaszkodott Vihar Judit japanológus érveire is. – A szerk.